

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju i medijima, Zakon o elektronskim medijima

Posle izlaganja predstavnika Ministarstva kulture i informisanja na sednici skupštinskog Odbora za kulturu i informisanje, koja je održana 17. jula 2013. godine, izvesno je da će se umesto dva zakona usvajati tri, odnosno da će kao poseban zakon postojati Zakon o javnim servisima. Interesantno je to da je informisanje o napretku procesa izrade medijskih zakona naknadno ubačena tačka dnevnog reda za sednicu Odbora od 17. jula, i to na inicijativu Asocijacije nezavisnih elektronskih medija, odnosno nakon okruglog stola na kome je predstavljena ANEM-ova Monitoring publikacija, koja se bavila, pre svega, pitanjima uspeha, odnosno neuspeha medijske reforme. Na sednici Odbora o izradi medijskih zakona govorio je Dragan Kolarević, pomoćnik ministra kulture i informisanja. Kolarević je rekao da je Nacrt zakona o javnom informisanju i medijima ušao u zvaničnu vladinu proceduru, kao i to da se očekuje da će se, nakon dobijanja mišljenja iz Brisela, predlog zakona, u septembru ove godine, uputiti Narodnoj skupštini. Što se tiče Nacrta zakona o elektronskim medijima i Nacrta zakona o javnim medijskim servisima, javna rasprava se očekuje krajem avgusta. Kolarević je istakao i to da su svi nacrti zakona rađeni uz pomoć eksperata iz Evropske unije, OEBS-a i medijske zajednice Srbije. U raspravi o medijskim zakonima učestvovali su, pored članova Odbora, predstavnici Ministarstva, predstavnici medijske zajednice i međunarodnih organizacija. Razgovaralo se o pitanju finansiranja javnih servisa i ukazano je na moguće posledice povlačenja države iz vlasništva nad medijima i prelaska na projektno finansiranje. Raspravljalo se i o registru medija, načinu rešavanja nadležnosti nad nedozvoljenom medijskom koncentracijom i budućem radu medija na lokalnom nivou. Pomoćnik ministra zadužen za medije najavio je da će budžet biti glavni izvor finansiranja javnih servisa do 2015. godine.

Predstavnici medijske zajednice osudili su kašnjenje usvajanja zakona iz oblasti medija. Ti zakoni su, u skladu sa Medijskom strategijom, morali biti usvojeni još u martu ove godine. Ukazali su i na problem zbog neuniformnog regulisanja oblasti projektnog finansiranja medija, koji će dovesti do toga da se opšti zakonski principi o projektном finansiranju različito primenjuju na nivou Republike, Autonomne pokrajine i lokalne samouprave. Takođe, medijska zajednica smatra da pitanje mogu li se pojedine odredbe drugih zakona ukidati Zakonom o javnom informisanju i medijima nije formalno, već suštinsko, te da se odluka o tome ne može isključivo prepustiti Republičkom sekretarijatu za zakonodavstvo. Nesporno je da pojedine odredbe Zakona o lokalnoj samoupravi, Zakona o glavnom gradu, Zakona o zaštiti prava

nacionalnih manjina, Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, Zakona o Tanjugu i Zakona o javnim službama narušavaju ustavno načelo jedinstva pravnog poretka. Ako bi stav Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo bio da se sporne odredbe ne mogu ukidati Zakonom o javnom informisanju i medijima, onda bi problem neusklađenosti zakona i dalje bio aktuelan. Predstavnici ANEM-a zadržali su pravo da komentarišu i odredbe o medijskoj koncentraciji, kada Nacrt zakona o elektronskim medijima bude dostupan, imajući u vidu činjenicu da poslednja verzija Nacrta ne sadrži odredbe o nedozvoljenom objedinjavanju vlasništva za elektronske medije. Neke od tih bojazni dele i predstavnici Evropske komisije, koji su kritikovali kašnjenje medijskih reformi. Primena Medijske strategije je po oceni Direktorata EK za proširenje „sada ključni prioritet“, imajući u vidu odluku Evropskog saveta o otvaranju pristupnih pregovora sa Srbijom. U pismu koje je šef Odeljenja za Srbiju Mirijam Feran, po nalogu evropskog komesara za proširenje Štefana Filea, uputila novinskim agencijama Fonet i Beta, napominje se da je u toj oblasti „neophodan opipljiv napredak“. Naročito se podvlači to da su „prvi rokovi“ predviđeni Medijskom strategijom ostali neispunjeni. Još u martu 2013. godine morali su biti usvojeni medijski zakoni koji bi naročito regulisali status državne novinske agencije Tanjug i drugih medija koji su u vlasništvu države. Takođe, naglašena je potreba da se uskladi državno finansiranje medija na različitim nivoima sa pravilima o državnoj pomoći, uključujući tu i finansiranje kroz reklamne kampanje iz javnih izvora. Konstatovano je i to da će Srbija, kao zemlja kandidat za članstvo u EU, morati da se suoči sa pitanjima transparentnosti vlasništva i finansiranja medija, koja predstavljaju ključne indikatore u procesu pridruživanja, kao i sa neophodnim izlaskom države iz vlasništva u medijima.

2. Zakon o javnim medijskim servisima

Kako je i zvanično najavljeno da će položaj, ustrojstvo, finansiranje i druga pitanja od značaja za funkcionisanje javnih medijskih servisa biti regulisani posebnim zakonom, kao i da će osnovni izvor njihovog finansiranja biti budžet, postavljaju se pitanja ekonomske održivosti takvog modela i mogućnosti javnih medijskih servisa da vrše svoje programske funkcije, posebno imajući u vidu da vršenje programskih funkcija javnih servisa ni do sada nije bilo zadovoljavajuće. Takođe, kako rešenje da budžet bude osnovni izvor finansiranja javnog servisa nije prepoznato u Medijskoj strategiji, nacrt zakona koji ga bude implementirao predstavljaće odstupanje od Strategije. Osim toga, ovaj model se nije pokazao naročito uspešnim ni u nekim drugim evropskim državama u kojima je primenjen. Crnogorski model, koji se često pominje kao mogući uzor zbog toga što, između ostalog, predviđa i finansiranje iz budžeta, teško da može postati reper. Za razliku od Srbije, Crna Gora ima manje od 700.000 stanovnika i samo jedan javni servis. Ključno je pitanje kako kod predviđenog modela finansiranja iz budžeta obezbediti

neophodnu nezavisnost javnog servisa u odnosu na političke pritiske, odnosno izvršnu vlast, konkretno, Ministarstvo finansija i Vladu. Medijski eksperti Evropske komisije koji su analizirali do sada pripremljene nacрте ukazali su na to da bi pre modela prelaska na budžetsko finansiranje trebalo odgovoriti na pitanje zašto građani Srbije ne plaćaju pretplatu. Imajući u vidu osetljivost pitanja i krizu kroz koju prolaze javni servisi, predložili su kompromisno rešenje po kome je pretplata trebalo da ostane, s tim što bi se pronašli modeli koji bi njeno prikupljanje učinili efikasnim, dok bi se iz budžeta obezbeđivao samo nedostajući deo sredstava. Taj deo sredstava, obezbeđen iz budžeta, postepeno bi se, u srazmeri sa porastom naplativosti pretplate, smanjivao.